

**Oświadczenie złożone
przez senatora Czesława Ryszkę
na 26. posiedzeniu Senatu
w dniu 5 lutego 2009 r.**

Oświadczenie skierowane do marszałka Senatu RP Bogdana Borusewicza

Panie Marszałku!

5 lutego mija dziewięćdziesiąt lat od powołania biskupstwa polowego w Polsce, ustanowionego przez Stolicę Apostolską w 1919 r. Ta ważna rocznica stanowi okazję, aby przypomnieć historię polskiego duszpasterstwa wojskowego, obecnego również poza granicami naszej ojczyzny, co stanowi ważny element dla Senatu, opiekującego się Polonią.

Jak pisze ks. płk dr Zbigniew Kępa z Ordynariatu Polowego WP, tradycja obecności kapłańskiej wśród żołnierzy sięga początków polskiej państwowości. Do czasu wprowadzenia instytucji kapelanów stałych posługę duchową w obozach wojskowych pełnili kapelani i spowiednicy królów, książąt, hetmanów wyruszających na wyprawy wojenne. Armii towarzyszyli też kapelani obozowi, zwani kaznodziejami obozowymi. Stałe duszpasterstwo wojskowe wprowadził sejm warszawski z 1690 r., ustanawiając trzydziestu sześciu etatowych kapelanów dla wojska Obojga Narodów. Czas kryzysu Rzeczypospolitej za czasów saskich i redukcje wojska wpłynęły negatywnie na wzrost i stabilizację służby duszpasterskiej. Niemniej jednak regulaminy z lat 1770-1775 w sposób szczegółowy określiły powinności i zasady służby duszpasterskiej, mówiąc, że obowiązkiem kapelana jest m.in. regularne odprawianie mszy św., spowiadanie i komunikowanie żołnierzy, odwiedzanie chorych. W przededniu Sejmu Czteroletniego w wojsku Obojga Narodów służyło czterdziestu trzech kapelanów. W epoce powstań i niewoli narodowej trzynastu kapelanów znalazło się w szeregach wojsk Naczelnika Tadeusza Kościuszki. Duszpasterstwo wojskowe odtworzono także w Księstwie Warszawskim, w armii Królestwa Kongresowego, kapelani uczestniczyli także w powstaniach, listopadowym i styczniowym. Służbę duszpasterską organizowano też w formacjach polskich powstających podczas I wojny światowej. Swoich kapelanów miały Legiony Józefa Piłsudskiego, formacje powstające w Rosji, oddziały syberyjskie i armia gen. Józefa Hallera. Duże uznanie i popularność zyskał kapelan Legionów Polskich, ksiądz biskup Władysław Bandurski (25.05.1863 - 6.03.1932), sufragan łwowski, od lat związany z ruchem niepodległościowym, nazywany "hetmanem serc żołnierskich".

Powstaniu państwa polskiego i wojska narodowego towarzyszyło organizowanie duszpasterstwa wojskowego. 5 lutego 1919 r. Stolica Apostolska utworzyła biskupstwo polowe. Pierwszym biskupem polowym Wojska Polskiego papież Benedykt XV mianował ks. bp. dr. Stanisława Galla (21.04.1865 - 11.09.1942), sufragana archidiecezji warszawskiej, który zorganizował od podstaw duszpasterstwo w odrodzonym Wojsku Polskim. Drugim biskupem polowym Wojska Polskiego Ojciec Święty Pius XI mianował 15 lutego 1933 r. ks. dr. Józefa Gawlinę (18.11.1892 - 21.09.1964), który kontynuował dzieło swego poprzednika - otaczanie opieką religijną żołnierzy katolików. Dużo uwagi poświęcał organizacjom religijno-kościelnym na terenie parafii wojskowych. Po wybuchu II wojny światowej towarzyszył on żołnierzom polskim wszędzie tam, gdzie przebywali i gdzie walczyli. Urząd biskupa polowego Polskich Sił Zbrojnych na Uchodźstwie sprawował do 1947 r.

Można też wspomnieć, że kapelani w czasie lat II wojny światowej zapisali piękną kartę, służąc wiernie Bogu, Kościołowi i Polsce. W sytuacji zbliżającego się konfliktu zbrojnego uzyskali od Stolicy Apostolskiej specjalne uprawnienia na wypadek wojny, towarzyszyli żołnierzom na froncie kampanii wrześniowej, otaczali opieką rannych w szpitalach, grzebali poległych.

Po II wojnie światowej duszpasterstwo wojskowe w okresie PRL objęli kapelani 1 i 2 Armii WP, którzy pozostawali w ścisłej zależności od Ministerstwa Obrony Narodowej. Zwierzchnikiem

kapelanów był generalny dziekan Wojska Polskiego, mianowany przez ministra obrony narodowej. Episkopat Polski zgłosił zastrzeżenia zarówno do trybu mianowania generalnego dziekana WP, jak i niektórych kapelanów wojskowych, dlatego wydał 19 marca 1948 r. komunikat w sprawie duszpasterstwa wojskowego, w którym powiadomił duszpasterstwo wojskowe, iż wobec nieobsadzenia stanowiska ordynariusza polowego wygasła jurysdykcja kapelanów. Wobec prób wykorzystania duszpasterstwa polowego do doraźnych akcji politycznych Stolica Apostolska 21 kwietnia 1948 r. wydała dekret uchylający postanowienia statutu duszpasterstwa wojskowego z 1926 r. Władze komunistyczne, zdając sobie sprawę z ogromnego wpływu Kościoła na społeczeństwo, nie zdecydowały się na całkowitą likwidację duszpasterstwa wojskowego. Polska jako jedyny kraj bloku komunistycznego zachowała instytucję kapelanów wojskowych. Całością spraw duszpasterskich kierował generalny dziekan, pełniący funkcje administracyjne z ramienia MON. Kolejnymi dziekanami generalnymi WP byli: ks. płk Stanisław Warchałowski (1945-1947), ks. płk Władysław Pyszkowski (1947-1950), ks. płk Roman Szemraj (1950-1946), ks. płk dr Julian Humeński (1964-1986), ks. płk Florian Klewiado (1986 - luty 1991).

Przemiany, jakie nastąpiły w Polsce w 1989 r., umożliwiły przywrócenie do życia nieobecnej w PRL struktury administracji kościelnej - Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego. W ustawie o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego z dnia 17 maja 1989 r. nadano Ordynariatowi Polowemu Wojska Polskiego osobowość prawną. Problematyce opieki duszpasterskiej nad żołnierzami wyznania katolickiego poświęcony jest także art. 16 Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską z dnia 28 lipca 1993 r. 21 stycznia 1991 r. Kongregacja do spraw Biskupów w trosce o "dobro duchowe żołnierzy i wiernych wyznania katolickiego należących do wojsk lądowych, morskich i lotniczych Polski" wydała dekret przywracający Ordynariat Polowy. Pierwszym biskupem polowym w Polsce został ks. prałat dr Sławoj Leszek Głódź. Po objęciu przez niego biskupstwa Warszawa-Praga, 16 października 2004 r. Ojciec Święty Jan Paweł II mianował biskupem polowym Wojska Polskiego ks. prałata płk Tadeusza Płoskiego, dotychczasowego kanclerza Kurii Polowej.

Ordynariat Polowy jest, zgodnie z normami zawartymi w statucie z 1991 r., kiedy przywrócono strukturę biskupstwa wojskowego, okręgiem kościelnym zrównanym prawnie z diecezją, posiadającym własnego biskupa polowego. Od 30 października 2004 r. diecezją wojskową kieruje gen. dyw. dr hab. Tadeusz Płoski. Ordynariat Polowy jest zatem personalną jednostką organizacyjną Kościoła katolickiego, a jednocześnie wchodzi w skład resortu obrony narodowej jako jednostka organizacyjna nadzorowana przez ministra obrony narodowej.

Obecnie diecezja polowa liczy dziewięćdziesiąt dwie parafie, w tym jedną zagraniczną, w Mons w Belgii, przy kwaterze SHAPE (Polskie Duszpasterstwo Wojskowe dla Polskiego Przedstawicielstwa Wojskowego przy Komitecie Wojskowym Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego). Na dzień 15 stycznia 2009 r. w Ordynariacie Polowym Wojska Polskiego pełni posługę stu siedemdziesięciu sześciu kapelanów zawodowych (duchownych będących jednocześnie oficerami zawodowymi w Wojsku Polskim) i dwunastu kapelanów pomocniczych (duchownych, którzy wykonują stałe zadania we własnej diecezji lub zakonie, pełniąc dodatkowo posługę w Wojsku Polskim).

Okolicznościowy list z okazji dziewięćdziesiątej rocznicy ustanowienia biskupstwa polowego, a także osiemnastej rocznicy jego przywrócenia w styczniu 1991 r. na ręce obecnego biskupa polowego Tadeusza Płoskiego przesłał w imieniu Ojca Świętego Benedykta XVI sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej, kard. Tarcisio Bertone.

Czesław Ryszka